

# SPOMINI NA LJUBLJANO PRED 60—50 LETI

DR. F. GÖSTL

Kraj, kjer človek preživi svojo detinsko in mladostno dobo, kjer vzrase in se razvija — mu ostane do pozne starosti v neizbrisnem ljubem spominu. In ko vidi vse premembe, ves razvitek, ki se je pojavil v dolgi dobi, ko vidi novo moderno življenje, tedaj občuti ves razloček med nekdanj in sedaj, med nekdanjim malim patriarhalnim mestecem in novodobnim vele mestom. Zanimivo je primerjati nekdanje in sedanje dobe in poučno tudi onim, ki stare dobe niso poznali.

Ljubljana je bila sicer središče slovenske zemlje, vendar sama zelo ponemčena ter nikakor ni kazala slovenskega lica. Bila je provincialno mesto z 20.000 prebivalci. Seveda je bil njen »pomerij« skromen. Veliko vil in hiš je v poznejši dobi zraslo na Mirju, za nunskim zidom, v šiški, za Bežigradom, v Trnovem in Kodeljevem, deloma tudi v mestu samem. Vsa Rožna dolina je bila tedaj še nezazidana planjava. Ozke mestne ulice so bile že takratnemu prometu pogosto v oviro, deloma so se razširile po potresu 1895, ki je mnoge stavbe tako poškodoval, da so morali cele vrste hiš podreti in nove zidati. Arhitekti so pri tem mnogo grešili v arhitektonskem in estetskem oziru. Nevolja in jeza me vedno vnovič zgrabi, kadar vidim sedanjo cerkev sv. Jakoba in se spomnim, kako so

njeno lepo fasado pokvarili in mesto prejšnjih dveh vitkih zvonikov ob pročelju zgradili ob žagradu monstrozen stolp. —

V uradih, šolah in deloma tudi v cerkvah je vladala nemščina in v javnem življenju so še vedno imele veljavo Prešernove besede:

»Deutsch sprechen in der Regel hier zu Lande  
Die Herrinnen und Herren, die befehlen,  
Slovenisch die, so von dem Dienerstande.«

Celo starejši slovenski rodoljubi so se posluževali nemščine v govoru, še bolj pa v korespondenci.

Središče takratnega slovenskega življa, zlasti inteligence, je bila čitalnica. S svojimi prireditvami, »besedami«, s petjem in kako dramatično sceno ali igrico, s plesi itd. je vnelo in zabavalo občinstvo. Restavracija je družila meščane in zlasti z dežele v mesto prihajajoče rodoljube. Včasih je bila v poletju kaka večja prireditev. Tedaj so po obširnem dvorišču postavili mize, razpeli vrvice in nanje obesili raznobrne balončke, ki so poleg sveč na mizah razsvetljevale prostor. Čitalniški pevci so takrat po pravici sloveli. Domorodne pesmi, katere so pevali, so vzbudile veliko navdušenje. Vojaška godba je igrala marše in valčke ter kak nemški ali italijanski operni komad, s slovanskim se nikakor ni pregrešila. Sokoli so na odru, bengalično razsvetljenem, stavili žive kipe. — Stanovali smo v isti hiši in imeli raz mostovž pogled na dvorišče. Ob takih prilikah smo bili otroci vsi zadivljeni v gledanje in poslušanje, zaman nas je opominjala mati, naj gremo spat, vedno vnovič in vnovič smo jo preprosili, naj nam še nadalje privoščijo užitek te krasote.

Staro gledališče (sedaj kino Matica) je dajalo nemške predstave — slovenski diletanti so v njem igrali le po dvakrat na mesec ob nedeljah popoldne. Takrat je bilo gledališče nabito polno, samo lože skoro vse vedno prazne. Imeli so jih v zakupu Nemci in nemčurji, ki jih niso hoteli dati niti za drag denar Slovincem na razpolago. Le iz posebnega osebnega prijateljstva ali trgovskih zvez se je dosegla kaka izjema. In tako je tudi ded starejšim vnukom (tudi ti so še bili otroci) vsako leto enkrat ali dvakrat napravil veselje ter jih popeljal v tako predstavo. »Zapravljivec«, »Lumpacij vagabund« in »Robert in Bertram«, to je bil ista leta ves naš repertoar in dosti obširnejši tudi ni bil oni slovenskega gledališča. — Polagoma se je razvijala slovenska Talija. Gledališče je 1886 pogorelo. V februarju, pri takem mrazu, da je iz Ljubljance črpana voda v ceveh sproti zmrzovala. — Ljubljanska čitalnica je dala svojo dvorano na razpolago slovenskemu gledališču do zgraditve in otvoritve novega gledališča (sedaj opera). Tudi v tem so se menjavale slovenske in nemške predstave leta in leta. Veselo pa se je v njej razvijala slovenska drama, opera in opereta; šele zidava posebnega nemškega gledališča (sedaj drama), katerega je »Kranjska hranilnica« — tedaj povsem v oblasti nemških in nemčurskih oblastnikov — zgradila, je omogočila sijajen razmah slovenskih predstav v »deželnem gledališču« (operi), ki je bila sedaj Slovincem povsem na razpolago.

Središče ljubljanskega mesta je bilo takrat na glavnem trgu okrog mestne hiše. Tam je bil tudi trg, tam so prodajale kmetice in branjevke vrtno pridelke,

Lekarna »Pri angelu«

DR. G. PICCOLI

LJUBLJANA  
Tyrševa cesta 6  
Nasproti nebotičnika  
Telefon šte. 28-35



Najmoderneje urejena lekarna. Velika zaloga tuzemskih in inozemskih specialitet. / Oddajajo se zdravila na recepte za vse bolniške blagajne. / Izdeluje malinovec najboljše kakovosti (na malo in na veliko). Vedno v zalogi: najfinejše sveže norveško ribje olje.

Naročila točno po povzetju

# Umetni led

se dobi v  
**mestni klavnici**  
na licu mesta po Din 3'— kos  
(kg 12'50)

sadje, jajca. — Za red je skrbel mestni policaj, majhen, debel mož z rdečim obrazom, neznansko mogočen in kričav, velik strah vsem prodajalkam, nad katerimi je vpil in razgrajal, da je daleč okrog odmevalo. — Mesarji pa so imeli svoje stojnice, kakor še danes, v šolskem drevoredu. — Na Vodnikovem trgu je stalo ogromno dvonadstropno poslopje, bivši samostan, zadnjo fronto je imelo proti temu drevoredu, stransko eno proti semenišču, od katerega ga je ločila ozka ulica, drugo proti Mahrovi hiši. V sredini pa ogromno dvorišče. V tem poslopju so bile nastanjene šole: ljudska, pripravnica z vadnico, realka, gimnazija, razen tega še licealna knjižnica in muzej. Seveda je z naraščajočim številom učencev vedno bolj primanjkovalo prostora, zato so si razne šole in muzej pridobivale druga za drugo svoja posebna poslopja, slednjič je ostala v nji gimnazija z licealko do potresa. Ko pa sem jaz počel pohajati šole, je poslopje združevalo še vse te razne ustanove.

V mestu so bili tedaj štirje veliki sejmi, ki so imeli ves drugačen pomen kot danes. Takrat se je prignala živina na prodaj, pripeljali so se razni domači izdelki, prišli so prodajalci in kupci iz raznih krajev. — Nas male šolarčke je zlasti zanimalo, da so tedaj po raznih vežah razobesili podobe, kakršne so takrat nabijali po hlevskih vratih in pokrovih skrinj uslužbenci. — Bile so zelo skromne barvaste slike na močnejšem papirju. Tu se je videl n. pr. »Lovčev pogreb«, kako so najrazličnejše živali spremljale lovca na zadnji poti — ter si nazorno videl, kako se razvija in propada človek od otroka do moža in do starčka ter kako se cenijo razni človeški stanovi pred Bogom. Obe ti sliki sta bila nazorno postavljeni po naraščajočih in zopet padajočih podstavkih in čudno, da zadnja ni vznemirila takrat tako mogočne in ozkogrudne cenzure; kazala je namreč na najvišji stopnji berača, na najnižji pa na eni strani cesarja, na drugi papeža. Poleg teh so visele številne druge: razni svetniki in svetnice, pokrajine, tihožitja itd. Semenj je trajal ves teden, tako je oznanjevalo njegovo znamenje: na rotovžu je bila pritrjena poševna palica, kazoča roko, ki drži dvignjen meč.

Na vadnici je bil učitelj Ivan Tomšič, mladinski pisatelj in izdajatelj »Vrtca«, prava bela vrana med svojimi nemškutarskimi tovariši. Njegov razred je bil v istini povsem slovenski, in vendar smo se vsi izvrstno priučili nemščini, od njegovih učencev (součencev) so postali vsi vrli slovenski narodnjaki, maloštevilni

Nemci pa vsi Slovincem prijazni, nikdo od teh ni bil pozneje sovražen slovenskim težnjam.

Vsako leto je vadnica napravila svoj skupni majniški izlet. V spremstvu dveh trobentačev smo marširali, vsak razred s svojo zastavico (belordečo ali belomodro) skozi mesto, po Lattermannovem drevoredu in čez Drenikov vrh na Gornji Rožnik, kjer smo imeli zajtrk, zabavo s petjem, deklamacijami, telovadbo in otroškimi igrami ter proti poldnevu zopet odkorakali v mesto.

Svoje narodno navdušenje smo zlasti kazali pri volitvah v mestno zastopstvo. Bilo je zaradi vladnega pritiska in slovenske pasivne rezistence povsem nemčurško. Ko so Slovenci slednjič opustili abstinenco ter posegli zopet v boj v 2. (uradniškem) in 1. (posestniškem) volilnem razredu, niso imeli upa na zmago, pač pa so prodrli v 3. s svojimi kandidati. Prvo leto sta bila za ta razred izžrebana samo dva — in za to mesto so kandidirali Čeha, rokovičarja Horaka (njegova hči je bila zaslužna voditeljica ljubljanskega narodnega ženstva, gospa Murnikova) ter obrtnika Regallyja, moža prirojene zgovornosti, pravega ljudskega tribuna. Na večer smo se zbrali pred rotovžem, odkoder se je raz balkon proglasil izid volitev. Policaji so nas sicer odganjali, a če se je posrečilo pregnati nas za trenutek, takoj smo zopet prihiteli nazaj in neumorno vztrajali. In ko je bilo naznanjeno, da sta zmagala, smo navdušeno kričali »Živio« in se s tem krikom raztekli po mestu. Ta razred je ostal tudi nadalje še zvest Slovincem, ki so si tako kmalu priborili tretjino zastopnikov, v ostalih dveh pa je bil boj še več let brez zmage, vendar je pridobival vedno več glasov. Slednjič so uspeli Slovenci tudi v 1. in radi prijazne jim vlade pod predsednikom Winklerjem tudi v 2. razredu.

Gimnazija je bila tedaj tudi vsa ponemčena, le na »slovenskem« oddelku je bil od 1. do 4. razreda verouk slovenski, poleg tega samo v 1. razredu še latinščina in naravoslovje. Umevno, da se je slovenščina v vseh razredih poučevala slovenski. Šele pozneje se je polagoma »slovenizirala« gimnazija.

Za verouk je bil naš katehet profesor Josip Marn. Star običaj je bil, da so mu učenci svečano čestitali h godu. Eden sošolcev je imel pesniško žilo in je zložil čestitko v verzih. Te smo dali pri Blazniku natisniti z zlatimi črkami na trd papir, za kar smo žrtvovali cel goldinar, zvitek povezali s trobojnim trakom, kupili dva cvetlična šopka ter poslali deputacijo treh, da so šli opoldne, dan pred godom, čestitat v imenu našega razreda.

Direktor gimnazije je bil vedno godrnjavi Jakob Smolej, po domače »Pratkar« imenovani (po svojem očetnem domu). Kadil je ves božji dan viržinke. Nekoč me pošlje profesor proti poldnevu v njegovo nekoliko temno malo pisarno, ne vem kaj iskat. — Ko vstopim, je bila tako vsa v dimu, da nisem ničesar razločil, in ne bi vedel, na katero stran se naj obrnem, da ne zaslišim nejevoljno godrnjavega glasu »Kaj pa je?« — In vendar je bil mož neusmiljen proti dijakom, ki so zagrešili grozen prestop in kljub prepovedi kadili. Seveda so se ti po možnosti izogibali profesorja, vendar je eden nekoč opazil in ovadil dva, ki sta kadila v drevoredu. Bili smo tedaj že v 7. šoli, — kljub temu ni zadostoval ukor, obsojena sta bila celo

v »carcer« in da je kazen tem občutljivejša, pripravili so ju čez poldne. A vendar nista ostala brez kosila. Dogovorno sta na poseben žvižg spustila skozi okno špago in potegnili k sebi klobase in celo steklenico vina. K sreči je ostal ta zločin neopažen in Samarijani ter ujetnika niso utrpeli nove kazni. —

\*

Mesto je imelo svojo policijo. Maloštevni stražniki so skrbeli za varnost in red — pri nerednostih so včasih zatisnili eno oko — ali celo obe očesi, ako stvar ni bila le prehuda. Varnost je takrat bila splošna. Tatov se skoro ni poznalo. Obča navada je bila, da so ključke od stanovanja, kadar so šli vsi od doma, polagali pod slamnjačo pred vrati, in to celo ob nedeljah, ko ves popoldan ni bilo nikogar doma, ker so bile služkinje proste, družina pa na nedeljskem izletu. Lahko bi bilo o taki priliki izropati stanovanje, a o tem se nikdar ni čulo. Policijski šef je bil Ljudevit Perona, jako dobrosrčen in zelo pobožen mož, ki je vsakemu aretiranemu napravil dolgo pridigo, polno lepih naukov ter ga skoro jokaje prosil, naj se poboljša. Poleg stražnikov je imela Ljubljana dva detektiva, katera je pa vsak otrok poznal. Njihova naloga je bila, izslediti kakega tujega klateža ali zločinca.

Važna osebnost je bil mestni bobnar, ki je zlasti ob tržnih dneh vzkliceval razne naredbe, obveščal o izgubljenih predmetih itd. Bil je velik, zastaven možak z dolgo patrijarhalno brado. Z velikim ropotom je krog sebe zbral kopico poslušalcev, nato seveda najprej v nemškem, potem v slovenskem jeziku prečital z mogočnim glasom dotično objavo, nato pa prijazno vprašal, »ali ste razumeli?« Če so pritrdili, je bila stvar v redu; če so zmajevali z glavo, je prav po domače raztolmačil stvar, katere radi visokega in zverženege sloga uradne objave niso umeli, zopet ropotal na boben ter odšel na drug kraj mesta, kjer je ponovil svojo nalogo. — Pozneje so to službo odpravili (danes bi rekli »reducirali«), objave so nabijali na desko pri rotovžu, mož sam pa je odšel v Ameriko, kjer je upal na boljšo srečo.

Ljubljanska požarna bramba je imela svojo brizgalno in voze v hiši ob rotovžu; gasilci so bili meščani, ki so se prostovoljno v to združili. — Če je bil požar v okolici mesta, ga je javil strel raz grad in od tam se je po glasilki klicalo, kje gori, — če je bil v mestu, ga je kdo naznanil na rotovžu.

Telefona tedaj še ni bilo. V 3. ali 4. gimnazijskem razredu nam je med uro prinesel stari sluga Francel ravnateljstvo obvestilo, da se nam bo popoldne po pouku kazal najnovejši izum — telefon — ter se naj udeležimo proti vstopnini ene desetice. Dve sobi na konceh dolgega mostovža ste bili zvezani po žici in v njih aparat. Tega nam je potujoči demonstrator tega najnovejšega čudeža obrazložil in nato so se smeli posamezniki razgovarjati na daljavo. Uvedba telefona pa je seveda prišla še mnogo pozneje.

Ko je bil javljen požar, je tekal po mestu trobec z rogom in klical gasilce. — Ko so zaslišali fijakarji, ki so stali na velikem trgu, strel, so pognali v divji dir svoja kljuseta — kajti preprečiti so hoteli, da jih sprežejo policaji in priprežejo brizgalki in vozovom. Bali so se, da jih divji dir ne pokonča. Če se ni po-

srečilo dobiti tu konj, so jih iskali pri znanih posestnikih, izpregli kakemu kmetu, ali pa jih je celo kdo sam prignal, saj so dobili zato visoko premijo. Za požar v mestu ni bilo tega strahu. — Ta procedura je včasih povzročila, da je trajalo precej časa, preden so odhiteli na pogorišče.

Sicer pa še danes ponekod ni dosti drugače. Ko sem pred kakimi 10 ali 12 leti s sinom, takrat gimnazijcem, peš potoval po Gorenjskem, sva opoldne v nekem večjem kraju zavila v gostilno. Kmalu pride za nama gasilec, potem drugi, tretji, in tako so se počasi zbirali v večjem številu. Vsakdo si je naročil pijače ter jo takoj plačal. — Čez nekaj časa pravi prvi: »Tako, možje, zdaj smo si pogasili žejo, zdaj pa pogasimo še ogenj« — vsi se dvignejo, zasedejo svoj brek in se z brizgalko vred odpeljejo. Poprašam krčmarja, kje gori? Odvrne mi, da je prišel kolesar povedat, da gori neki kozolec, nad ½ ure oddaljen. — Na znamenje z zvonom so se pričeli gasilci (ki so se seveda morali doma preobleči in adjustirati) zbirati za odhod. — Najbrž kozolca ni bilo treba več gasiti. —

V spominu mi je še smešna, a istinita dogodba iz Ljubljane. Na glavnem trgu je imel takrat neki znani brivec svojo brivnico in v isti hiši v 3. nadstropju stanovanje. Nekega dne pozno v večer je klical obupen glas ženske raz okno: »Na pomoč, gori, gori.« Hitro nekdo steče na rotovž, od tu pridejo gasilci kmalu sami z brizgalko in lestvo ter plezajo v stanovanje, da bi gasili — a ognja ni bilo nikjer. Takrat še vročekrvni brivec je imel prepir s svojo ženo ter jo pretepel, ta pa je v strahu in jezi tekla k oknu in kričala, da je ogenj!

\*

Ljubljana je bila mesto, sloveče po svoje pobožnosti. — Sicer je hudobna fama skrivoma šušljala, da ni vse zlato, kar se sveti, in ko se je ponovilo, da je ušla neka zakonska žena s svojim ljubimcem, zapustivši moža in otroke, je bilo obilo ogorčenja in klevetanja cele mesece; a vobče je resnično, da je morala mnogo bolj obvladovala življenje, nego danes. Zato tudi umevamo, da je zavladala jeza, ko je nakrat bil po prav mnogih vežah nalepljen listek »Wenn man im dunklen küsst« (če se v temi poljublja). Na eni strani je to vzbujalo obilo jeze — nesramnost neznanca — na drugi zopet budilo zlobne jezike k raznim domnevam — nesramnost znancev. Ves teden je bila govorica o tej stvari, ki se je sedaj razjasnila kot zelo uspešna reklama. Nemško gledišče je namreč javilo uprizoritev nove burke s tem naslovom. Gledišče je imelo najboljši poset več dni povrsti, ker je bila radovednost na igro na tako originalen način vzbujena.

\*

Od železnic je tekla po Kranjskem samo južna in gorenjska. Promet drugod je oskrbovala pošta. Iz Ljubljane je vozila vsak dan v Novo mesto in v Kočevje ter tudi prihajala od tod. Veliki poštni voz je imel 6 sedežev v notranjosti ter dva nad sedlom, s streho proti soncu in dežju. Pri vozniku (postiljonu) je sedel sprevodnik (konduktar), ki je spremljal vožnjo in sprejemal ter odpravljajal medpotoma pošto, nakaznice, pisma in pošiljke. Močna vozova streha je imela malo pregrajo, da tja naložene pošiljke in za-



bojčki niso padali na tla. — Umevno je, da sta tako težko obloženo vozilo mogla v običnem diru obvladati le zelo krepka konja ter da so morali za klance privzeti pripravo, tudi če so, pri strmejših, ko se je voz pomikal le korakoma, radi izstopali potniki, da se nekoliko sprehodijo. — Vsake dve uri so menjavali konje. Zato, da se pripravijo ter da ni prevelike zamude, je voznik v bližini postaje trobil na rog znano pošgarsko pesem. — Za kosilo je bilo  $\frac{1}{2}$  ure odmora (na novomeški progi tja v Trebnjem, nazaj v Višnji gori). Odhod pošte v obeh smereh je bil ob 6. zjutraj, prihod ob  $\frac{1}{3}$ . popoldne.

Ker je bilo v vsem le 8 sedežev na razpolago, je umevno, da si je oni, ki je hotel ali moral odpotovati na določen dan, zagotovil že več dni prej prostor v vozu; tudi si je vsakdo skušal dobiti ugodnejše, v

vozu ob oknu, ali (pri lepem vremenu zelo priljubljeno, na strehi. — A le v Novo mesto in v Kočevje so vozili ti veliki poštni vozovi. Na druge kraje so vozili mali, z zeleno streho kriti vozički, v katere se je moralo plezati od sedala. Ti so bili skrajno nerodni in neugodni. — Umevno je, da se je vsakdo, kdor je le premogel, raje vozil z lastno kočijo ali z voznikom ali fijakarjem, bilo je za posameznika to sicer dosti dražje, a vendar mnogo udobnejše. Vozila se je rod-bina ali družba običajno tako. Seveda tudi (za daljne proge) dokaj zamudnejše, ker se je moralo po 2 do 3 urni vožnji počivati najmanj  $1\frac{1}{2}$ —2 uri, da se konji spočijejo in nakrmijo. —

Težje tovore so vozili v »parizarjih« posebni tovarniki, kadar se je nabrala prilična množina.

Biciklov tudi še ni bilo, torej sredstva, ki je danes postalo tako za pota po mestu, kakor za daljše kraje izvanredno priljubljeno. Najpreje so se pojavili »velocipedi«, ogromno kolo, nad katerim je bilo sedalo, — z drugim malim kolescem. Bilo je prenerodno in prenevarno, da bi se udomačilo ter je kmalu povsem zginilo. Nadomestil ga je pozneje »bicikel«. — Končno so prišli še motocikli. — Da na avtomobile in avtobuse nikdo ni mislil, je znano, saj je narodna pesem, naštevajoča razne nemožnosti, med njimi voz brez konja, bila še v polni veljavi. — Tramvaji, seveda so jih vozili konji, so bili sicer v velikih mestih že v prometu — kot četrtošolec sem se vozil z njim po Trstu, kot sedmošolec v Zagrebu, pozneje v Gradcu in na Dunaju — a Ljubljana je zanj še premajhna. —

(Dalje prih.)

## POPRAVEK

V članku »Souvanov vrt« »Kronika« III, št. 4., navajam kot prvega gostilničarja v »čitalnici« znanega hribolazca Fr. Kadilnika. Kmalu po objavi je izšla v »Trgovskem tovarišu«, XXXIV, št. 1. in 2., obširna študija dr. R. Andrejke o Šelenburgovi ulici, kjer govori tudi o čitalniški restavraciji in kavarni in navaja kot prvega gostilničarja Nikolaja Ronnerja. — Isto pravi tudi Vrhovnik v spisu »Gostilne v stari Ljubljani«. — Ker sta oba uporabljala arhivalne vire, bo njih navedba gotovo pravilna.

A kako, da bi moj ded kot hišni gospodar navedel svojčas kaj napačnega? Dobro se spominjam izza mladih let, da je o tem večkrat govoril. Utegnil bi kdo misliti, da se jaz — sedaj na stare dni — motim. To je izključeno. Kajti 1888, torej pred skoro 50 leti, sem napisal materi spomine na »mlada leta«, ki so se pred kratkim našli med starimi spisi in pismi očetovimi; 1916 in 1917, torej pred 20 leti, pa sem napisal v Kromeržu (med svetovno vojno) avtobiografijo. — Na podlagi obeh teh spisov temelji članek v »Kroniki«.

Razlagam si to tako, da je med Ronnerjem in Khamom pač za kratko dobo (morda le par mesecev) Kadilnik vodil restavracijo, a jo, uvidevši, da to samcu ni možno, opustil.

Dr. Göstl.

V LJUBLJANI, JULIJA 1937 / ŠTEVILKA 2 / LETNIK IV

### SPOMINI NA LJUBLJANO PRED 60—50 LETI

DR. F. GÖSTL  
(Konec.)

Vojaštva je bilo v Ljubljani vedno po en polk, ki pa je tedaj pogosto menjal garnizijo — ter bataljon domobrancev. — Vojaška godba je imela terek zvečer mirozov, če ni bilo predeževno, ter korakala po mestu, obdana od balončkov in spremljana od množice ljudi, zlasti mladine. K proslavi cesarjevega rojstnega dne, kadar je bila v Zvezdi vojaška maša, so prišli običajno tudi dragonci iz Celovca; obenem so se udeležili parade »veteranci« v svojih uniformah s perjanicami na klobukih. Slovesna je bila tudi procesija na Telovo, katere so se, kakor tudi sedaj, udeležili vojaki z godbo ter streljali pri blagoslovih ob štirih oltarjih.

Ob binkoštih smo gledali birmance in botre, ki so se vozili v stolnico — binkoštni pondeljek pa »tujce«, ki so prišli s posebnim vlakom v jutro z Dunaja in drugih mest ter si ogledovali mesto; v kolodvorski restavraciji na vrtu jim je igrala vojaška godba pri kosilu, potem pa jih spremljala v Postojno, kjer je bila v slavnostno razsvetljeni jami (tedaj seveda še s svečami) velika proslava, h kateri so se zbrali posetniki z vseh strani.

Lepa je bila tudi proslava na Blejskem jezeru, v nedeljo po 18. avgustu; vse vile so bile krasno razsvetljene; v velikih ladjah so se vozili pevci in vojaška godba, obdajali so jih številni čolni, vsi okrašeni s cvetjem in balončki, rakete so švigale v zrak, petje in godba je odmevala. — Tisti dan se je na Bledu zbralo zelo mnogo Ljubljančanov.

Turizem pa še ni bil močno razvit. Kot planinec je slovel France Kadilnik, ki je bil mnogokrat na Triglavu ter posetil tudi Veliki Klek — (Großglockner) ter oboje zanimivo popisal v »Novicah« in posebnih odtisih. Šmarna gora, Sv. Jošt itd. so mu bili le majhni sprehodi zvečine po zimi. Ljubljančani pa so ob nedeljah popoldne radi zahajali v Šiško k Ančniku ali Žibertu; nekateri v Fužine ali Vevče; drugi na Vič (kjer je pozneje zaslovela »Amerika«). Ob petkih je bila priljubljena gostilna v Krakovem radi okusnih rib. Med »mašami« so se radi vozili na Dobrovo. — Zlasti ženstvo pa je ljubilo Švicarijo in spodnji Rožnik. Pozimi je bilo priljubljeno drsališče »na Kerneu« blizu poletenskih kopeli v Gradaščici v Trnovem. Tople kopeli so bile pri »Slonu« (še sedaj) in ob Ljubljani (sedaj opuščene na Grudnovem obrežju). Lastnih kopalnic stare ljubljanske hiše niso poznale.

Patriarhalna Ljubljana, kjer so si bili prebivalci vsi znani, mnogi tudi prijatelji, je seveda bila družabna, pri medsebojnih obiskih so si gostoljubno postregli. — Po gostilnah so bile redno vsakdanje družbe, bodisi predpoldnevom bodisi na večer. Zlasti v gostilni »Pri roži« v Židovski ulici, kjer se je točilo izborna plzensko pivo, je bila v vseh lokalih ob vsaki uri druga stalna družba. Gosti so ji bili zvesti, in nekega dne je eden od njih videl svoj stol ovenčan z zelenjem in cveticami — v proslavo, da je bila 25 letnica njegovega rednega obiska.

Lastnik te gostilne je bil Viki Rohrmann, ki je imel tudi še več drugih gostilniških koncesij. Rad je pripovedoval, kako dolg bi moral biti kamniški vlak in koliko vagonov bi rabil, da naloži vse sodčke, ki jih izpijejo v enem mesecu pri »Roži«. Bil je to pred vojno najbolje obiskovan lokal v Ljubljani — potem pa je prišel propad. —

### KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO LJUBLJANA, PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 50 (v lastnem poslopu)

*Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkasomenic ter nakazila v tu- in inozemstvo, safedepozit itd.*

**Brzjavni naslov: Kredit Ljubljana**

**Telefon 3781, 3782, 3783, 3784, 3785**

**Peterson International Banking Code**